

6. Rubinstein C. Survey Report on Money. *Psychology today*. 1981. Vol. 5. P. 24–44.
7. Tang T. The development of short money ethic scale. *Personality and Individual Differences*. 1997. No. 19. P. 807–816.

ГЕНДЕРНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ: ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ

Оксана ЖИЗНОМІРСЬКА

Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти,
o.ya.oksana@ukr.net

У сучасних умовах питання гендерного розвитку особистості набуває актуальності в розрізі розбудови громадського суспільства, бо саме в культурі виробляється концепція жіночої та чоловічої психології. Зацікавлення гендерною проблематикою зумовлено тим, що категорія статі – одне з найважливіших історико-культурних і соціальних надбань людства; чинник статі спрацьовує як на найбільш ранніх, так і на найбільш пізніх періодах людського життя, вірніше становить постійну й стабільну характеристику онтогенетичної еволюції людства [5].

Підкреслюючи гендерну значущість, особистість підліткового віку намагається презентувати власне Я, створити Я-концепцію власного гатунку, визначитися у власній гендерній ідентичності, що спонукає її до зайняття позиції «Я-жінка», «Я-чоловік» тощо. Власне кажучи, підлітковий вік визначає подальший розвиток особистості, орієнтацію на справжні, реальні зразки, еталони «Я-жінки», «Я-чоловіка» у нових соціальних умовах, наповнення їх егалітарними цінностями, якими передбачено формування гендерної самосвідомості, Я-концепції, набуття гендерної ролі й ототожнення з нею, своєрідною єдністю гендерного самоусвідомлення та поведінки [4; 5].

Питання цілісного та адекватного розуміння гендерного становлення «Я» підлітків постійно знаходиться у центрі уваги науковців, які опікуються проблемами гендерного навчання та виховання сучасної учнівської молоді та зрілої особистості (О. Кікінежді, В. Кравець); конструювання гендеру (Т. Говорун, О. Кікінежді); гендерних ролей особистості (Л. Колберг, Д. Мартін); гендерного розвитку (Н. Городнова); соціальної поведінки (Г. Маккобі, Д. Юліан, К. Джеклін); гендерних схем (матриці) особистості (С. Бем); гендерної ідентичності (О. Кікінежді) та іншими.

Вищезазначені науковці, зокрема Т. Говорун та О. Кікінежді, у своїх працях зосереджують увагу на тому, що необхідно навчити вихованця керуватися певними демократичними нормативами в оцінці взаємин статей, це неможливо зробити лише шляхом механічного переадресування тієї чи іншої інформації гендерного характеру. Вона потребує особистісного переосмислення, перебудови з позиції ідентифікації «сократівського» аналізу сформованих переконань. Водночас відбувається і розвиток гендерних компетенцій педагогів та учнівської молоді як

ключових життєвих компетентностей у контексті практик Європейського союзу та Болонського процесу, які передбачають: формування егалітарної свідомості, шляхом реконструкції гендерних стереотипів та отримання системи гендерних знань; розвиток гендерної чутливості та толерантності як демократичних стратегій мислення; здатності актуалізувати та вибудовувати альтернативні до патріархальної культури життєві стратегії та схеми поведінки; реагувати на дискримінацію за ознакою статі; навчання учнів аналізу уявлень про власне Я та своє призначення [1; 2; 3; 4].

Учена Н. Городнова запропонувала та проаналізувала форми і методи гендерного виховання для зростаючої особистості сучасної школи. На її думку, вкрай необхідно використовувати у викладанні свого предмету цілий арсенал різноманітних ефективних методів, здатних зацікавити учнів, як інформаційно-рецептивних, так і тих, що активізують думку, спонукають до роздумів, розмірковувань. Розглянемо декілька видів занять залежно від форм і методів: *лекція* (5,0 % засвоєння) передбачає швидкий спосіб передачі інформації; *читання* (10,0 % засвоєння) варто поєднувати з іншими методами, наприклад, уроком аналізу конкретних ситуацій. Це може бути урок-дискусія, для спільного обговорення з учнями вчитель пропонує конкретні ситуації; *групові дискусії* (50,0 % засвоєння), під час викладу матеріалу вчитель організовує дослідження, обговорення, вільний обмін думками в інтервалах між логічними частинами теми або за темою заняття загалом. Такий прийом активізує діяльність учнів, дає змогу проявити кмітливість, допитливість, гнучкість мислення; *«брейнстормінг»* функціонує на засадах вільного спілкування, думання, генерування ідей у групі спеціально відібраних осіб, «генераторів ідей», які ознайомлені з проблемою; фіксуються усі ідеї, тоді вони аналізуються «експертами», які відбирають найцінніші ідеї та розробляють на їх основі технічні рішення; *активне навчання/навчальні ігри*, що допомагають учням у дослідженні їх почуттів, думок, дій; виокремлюють моделі навчальної гри (імітація діяльності, розігрування ролей, виконання операцій, інсценування, психодрама); *імітаційні ігри*, на занятті імітуються діяльність спільноти, події, ситуації (проведення уроку, виховного заходу), умови, обставини – тоді відбувається обговорення та прийняття рішення; *метод розігрування ролей*, відпрацьовується тактика поведінки, дії, виконання функцій, обов'язків конкретної особи; розробляється модель-п'єса ситуації, між учасниками розподіляються ролі з «обов'язковим змістом» відповідно до проблемної ситуації, запропонованої для обговорення тощо [5].

Таким чином, упровадження гендерної освіти у сучасну школу та розвиток особистості майбутнього вчителя базується на врахуванні гендерного підходу, сприяє реалізації принципу рівних прав і можливостей, формує гендерну культуру підростаючого покоління.

Література

1. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна психологія : навчальний посібник. Київ : Академія, 2004. 308 с.
2. Гендер і молодь : європейські виклики : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 10 квіт. 2009 р. / за ред. О. М. Кікінежді. Тернопіль : ТНПУ, 2009. 120 с.

3. Гендерні проблеми в умовах глобалізації : українські реалії та перспективи : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19 бер. 2010 р. / за наук. ред. проф. В. Кравця. Тернопіль : ТНПУ, 2010. 160 с.
4. Гендерні дослідження : прикладні аспекти : монографія / Кравець В. П. та ін. ; за наук. ред. В. П. Кравця. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. 448 с.
5. Городнова Н. Гендерний розвиток особистості : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Київ, 2011. 128 с.

КРЕАТИВНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПОРІВНЯННЯ ЗА СТАТТЮ

Ірина ЗОЗУЛЯ

Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
zozulyaira@meta.ua

Аналіз психометричних досліджень ступеня вираження креативності за критерієм гендерної диференціації, як психофізіологічної основи поділу осіб на жіночу та чоловічу стать, виявив суперечливі результати. Так, Дж. Гілфорд і Е. Торренс не виявили різниці між жіночою та чоловічою статтю за всіма параметрами діагностики загальної креативності, а саме: легкості генерування ідей, продуктивності асоціацій, оригінальності, спонтанності, гнучкості мислення. Їм опонують В. Ільченко, О. Шевченко, Б. Юсов, які вказують на існування статевого диморфізму, що проявляється вже з дитячих років. На їхню думку, хлопчики краще за дівчаток розуміють геометричні концепції, більш успішно проводять геометричну побудову. Дівчатка ж досить легко визначають і класифікують логічні протиріччя [1].

Своє дослідження ми присвятили вивченню гендерних відмінностей та подібностей прояву креативності у дітей дошкільного віку на основі структурного підходу. У дослідженні взяли участь вихованці закладів дошкільної освіти № 7 «Берізка» і № 9 «Сонечко» м. Переяслава. Вибірку склали діти 4–6-ти років (117 дівчаток і 126 хлопчиків).

Для діагностики креативності дошкільників було використано вербальну (сім субтестів) та образну (три субтести) батарею тестів Е. Торренса, адаптовану О. Тунік [2].

За даними нашого дослідження в обох статей структура вербальної та образної креативності є однорідною. Як у дівчаток, так і в хлопчиків усі парціальні показники знаходяться в межах норми (від 40 до 60 балів за Т-шкалою). Проте загальний показник вербальної креативності вищий у дівчаток ($p \leq 0,04$), ніж у хлопчиків.

Також співпадають моделі обдарованості дошкільників, хоч у дівчаток усі показники структурних профілів є вищими, ніж у хлопчиків. Відмінності загальних показників вербальної та образної креативності, які виявлені між дівчатками і хлопчиками, виражені не значною мірою, хоч і встановлено статистично значущі розбіжності на рівні прояву їхніх парціальних показників. У дівчаток краще